İDİL

BÜTÜNCÜL EĞİTİM YAKLAŞIMI İLE PİYANO EĞİTİMİ: BAŞLANGIÇ SEVİYESİNE DAİR UZMAN GÖRÜŞLERİNE DAYALI İÇERİK ANALİZİ[1]

Ani SAZAK ARSU
Doktora Öğrencisi, İTÜ LEE Müzikoloji ve Müzik Teorisi ABD. arsu@itu.edu.tr, ORCID: 0009-0002-8967-3991

Nilgün DOĞRUSÖZ DİŞİAÇIK
Prof. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Müzik Teorisi Bölümü, dogrusozn@itu.edu.tr, ORCID:0000-0003-4818-4075

Mehmet Ali ÖZDEMİR
Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitim Bölümü, Müzik Öğretmenliği ABD. maozdemir@marmara.edu.tr, ORCID:0009-0008-7747-0891

Sazak Arsu, Ani ve Nilgün Doğrusöz Dişiaçık; Mehmet Ali Özdemir. "Bütüncül Eğitim Yaklaşımı ile Piyano Eğitimi: Başlangıç Seviyesine Dair Uzman Görüşlerine Dayalı İçerik Analizi". idil, 118 (2025/3): s. 500–514. doi: 10.7816/idil-14-118-06

ÖZ

Bu araştırma, yaygın ve özengen eğitim, öğretim alanında, ilkokul ve ortaokul çağındaki öğrencilerin, piyano eğitimine başlangıç sürecinde, bütüncül eğitim yaklaşımının etkilerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yaygın eğitim ve öğretim kapsamında yer alan, özel eğitim kurumlarında yürütülen piyano kursu programının; içeriği, bireysel farklılıkların ne şekilde ele alındığı ve yaşam boyu öğrenmenin nasıl desteklendiği sorularına odaklanılarak, alanında uzman, devlet sanatçısı ve akademisyen 10 piyanist ile derinlemesine görüşmeler sağlanmıştır. Nitel araştırma yöntemine dayanan yarı yapılandırılmış soru tekniği ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde, uzmanlara açık uçlu sorular yöneltilmiş ve içerik analizi yapılmıştır. Sonuç olarak, piyano eğitiminde başlangıç seviyesinin, bütüncül eğitim yaklaşımı ile ele alınarak, mevcut bir programa tâbi olmaktan ziyade, öğrencinin fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal süreçlerine göre şekillenebilen, yaratıcı ve esnek bir anlayışın benimsenmesi gerektiği yönündedir. Uzmanların belirttiği görüşlere göre yapılan içerik analizinde; ailenin desteği, bireysel ihtiyaçlara göre uyarlanmış kaynakların çeşitliliği, anatomik ve ergonomik açıdan özelleştirilmiş teknik, müziği okumaya başlamadan önce içsel olarak duyabilmeye önem verilmesi, öğrencinin kendi tercihleri ile yaratıcılığının sürece dahil edilmesi ve öğrenciyle kurulan etkili iletişime dayalı bağın, sürdürülebilir ve sağlam temellere dayalı sağlıklı bir eğitim öğretim sürecinin oluşabilmesinde belirleyici olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bütüncül Eğitim Yaklaşımı, Piyano Eğitimi, İçerik Analizi

Makale Bilgisi:
Geliş: 17 Nisan 2025 *Düzeltme:22 Mayıs 2025* *Kabul: 8 Haziran 2025*

© 2025 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

[1] Bu makale İTÜ LEE Müzikoloji ve Müzik Teorisi ABD. 21. Yüzyıl Yaygın Eğitim ve Öğretimde İlk ve Ortaokul Çağı Teknoloji Destekli Piyano Eğitimi: Başlangıç Seviyesi Piyano Eğitiminde Bütünsel Yaklaşım başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

Giriş

Müzik, sanat ve bilim olarak ele alındığında ve eğitim bilimleri açısından değerlendirildiğinde, müziğin eğitim/öğretim süreçlerinde bir araç olarak kullanılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Eğitimin ve dolayısı ile müzik eğitiminin konusu da bir yönüyle eğitim/öğretim süreçlerinde müziğin araç olarak ele alınmasının gerekliliğidir. Eğitimi, dolayısı ile öğretimi, bireyin yaşamı boyunca edinmiş olduğu davranışların toplamı olarak düşünmek gerekir. Geçmişten bugüne müziğin ve müzik eğitiminin insanın yaşantısının her alanında var olduğu, var olduğu yere etki ettiği ve aynı zamanda fiziksel, zihinsel, bilişsel, duygusal, sosyal ve ruhsal boyutlarıyla insanı oluşturan unsurların her birine tesir ettiği görülmektedir. Müzik eğitiminde özellikle bir çalgı öğrenimi süreci boyunca bireyi, bütüncül ya da çok yönlü geliştirdiğine dair pek çok çalışma yürütülmüş ve yürütülmektedir. Bu alanda yapılan bazı çalışmalara göre okul öncesi dönemden itibaren bir çalgıyı öğrenme süreci sadece bir müziksel beceri edinmekten ibaret olmayıp aynı zamanda yaratıcılık, özgün düşünme yetisi ve bireyin akademik başarısına katkı sağladığı yönündedir (Lehmann, Sloboda & Woody, 2007:11).

Müziği oluşturan temel unsurlar, başlangıçta ses ve ritimden oluşmaktadır. Bu unsurların birleşimiyle oluşan melodi, buna bağlı olarak, armoni, tempo ve form diğer değişkenlerdir. Yine de müziği sadece bu değişkenlerle açıklamak yeterli görünmemektedir. Müzik; fiziksel, zihinsel ve duygusal açıdan bir bütün olan bireyin deneyimlerinden, duygu, düşünce, ihtiyaç ve arayışlarından ortaya çıkan bir ifade biçimidir. Dolayısıyla müzik eğitimi de bütüncül bir yaklaşım gözetilerek ele alınabilir. Böylece daha sürdürülebilir bir eğitim modeli elde edilerek yaşam boyu öğrenme desteklenebilir.

Problem

Yaygın eğitim, örgün eğitim sisteminin dışında veya onunla birlikte, her yaştan bireyin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmeyi amaçlayan eğitim faaliyetlerini kapsar. Esnek bir yapıya sahip olan bu eğitim türü, bireyin ihtiyaçlarına göre şekillenir ve yaşam boyu öğrenmeyi destekler. Bu doğrultuda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tebliğ edilmiş olan Madde 5'te yer alan "Yaygın Eğitim İlkeleri"[2] (Bknz. URL1) şu şekildedir:

a) Herkese açıklık,
b) İhtiyaca uygunluk,
c) Süreklilik,
ç) Geçerlilik,
d) Planlılık,
e) Yenilik ve gelişmeye açıklık,
f) Gönüllülük,
g) Her yerde eğitim,
ğ) Hayat boyu öğrenme,
h) Bilimsellik ve bütünlük,
ı) İş birliği ve eş güdüm.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tebliğ edilmiş olan "Yaygın Eğitim İlkeleri" savunduğu değerler açısından öğrenci merkezli bir anlayış benimsemiş olması, bütüncül eğitim yaklaşımıyla pek çok açıdan benzerlik göstermektedir. Ancak burada ifade edilen değerlere karşılık, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kabul gören piyano kursu programında (Bknz. URL2), bu değerlerin deneyimlenebileceği bir içeriğin tam anlamıyla var olup olmadığı yönünde pek çok sorun göze çarpmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan tüm müzik kurslarının, 6 yaş ve üzeri bireyler için piyano eğitiminde uygulamak üzere tek tip bir program olduğu görülmektedir. Bu program incelendiğinde ise karşımıza şu durumlar çıkmaktadır: "I. Seviye: Piyanonun tanıtımı, pozisyon çalışmaları, kulak çalışmaları, genel ölçü bilgisi, temel müzik terimleri, temel nüans bilgisi aralıkları ve Czerny Op. 599". Program genel itibariyle bir hazır oluş durumu için bireyde bulunması gereken özellik ve nitelikler olmaksızın doğrudan I. Seviye ile başlamaktadır. Başlangıç seviyesi, sürdürülebilirliğin sağlanması için gereken alt yapıyı yeterince oluşturmadan (nota bilgisi, parmak numaraları, piyanoda duyduğu sesi tekrar etmek gibi) didaktik bir yaklaşımla başladığı görülmektedir. Bu

[2] Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği Resmî Gazete Tarihi: 21.05.2010 Resmî Gazete Sayısı: 27587

programın ilk haftasında piyanonun tarihi anlatılmaktadır. Programa 6 yaşında başlayan ilkokul birinci sınıf öğrencisi girdiğinde henüz piyanoyu keşfetmeden piyano tarihini anlayabilmesi pek mümkün görünmemektedir.

Program, metot ve kaynaklar açısından ele alındığında, her öğrencinin yaşına, amacına, sınırlılık ve yetilerine göre farklı yaklaşımlar mevcuttur. Oysa bu programda öğrenciye uygunluğuna bakılmaksızın tek bir metodun yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda söz konusu kaynakların geçerliliği ve uygulanması beklenen yöntem de bu durumda sorgulanabilir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Yaygın Eğitim İlkelerinde "Yenilik ve Gelişmeye Açıklık" maddesine karşılık olarak kabul edilen piyano programının içeriğinde bu maddenin uygulanabilirliği, her aşaması talimatlandırılmış olduğu için mümkün gözükmemektedir. Geçerli olan piyano kursu programının herhangi bir aşamasında sürdürülebilirliğe dair bir içerik yer almamaktadır. Hayat boyu öğrenme ilkesinin sürdürülebilirlik esasına dayandığı varsayımına istinaden; söz konusu programda hayat boyu öğrenmenin sürdürülebilirlik olmadan nasıl sağlanabileceği konusu belirsizdir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından özel öğretim kurumlarına tebliğ edilen piyano kursu programında, öğrencinin kendi fikir ve yaratıcılığını ortaya koyabileceği bir çalışmaya yer verilmemiş olması, bütüncül yaklaşım ile piyano eğitiminde; a) Sürdürülebilirlik, b) Hazır bulunuşluk, c) Etkili ve derinlemesine öğrenme hususunda geliştirilebilecek pek çok alanın eksik kalmasına sebep olabilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı, Hayat Boyu Genel Müdürlüğü tarafından yaygın eğitim kapsamında yer alan piyano eğitiminin müzik ve gösteri sanatları kategorisinde ele alınarak ilk ikisi eş zamansız uzaktan eğitim olmak üzere 8 seviyeden oluşan farklı kurs programları şeklinde sıralanmış olduğunu görmekteyiz (Bknz. Tablo 1). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 20.04.2016 tarihli ve 19 sayılı kararına istinaden bu kategoride yer alan kurs programlarının "istihdamın artırılmasına yönelik olarak işsizliğin azaltılması, kendi iş yerini açmak isteyenlerin bilgi, beceri ve yetkinliklerinin artırılması amacıyla meslek edindirme ve genel kursların düzenlenmesi için ihtiyaç duyulan öğretim programlarının hazırlanması" amacıyla ele alındığı görülmektedir (Bknz. URL 3).

1	Müzik Ve Gösteri Sanatları	910000199	Piyano Eğitimi Başlangıç Düzeyi 1 Kurs Programı (Uzaktan Eğitim - Eş Zamansız)
2	Müzik Ve Gösteri Sanatları	910000299	Piyano Eğitimi Başlangıç Düzeyi 2 Kurs Programı (Uzaktan Eğitim - Eş Zamansız)
3	Müzik Ve Gösteri Sanatları	147015200	Piyano Eğitimi 1
4	Müzik Ve Gösteri Sanatları	147015300	Piyano Eğitimi 2
5	Müzik Ve Gösteri Sanatları	147015400	Piyano Eğitimi 3
6	Müzik Ve Gösteri Sanatları	147015500	Piyano Eğitimi 4
7	Müzik Ve Gösteri Sanatları	147015600	Piyano Eğitimi 5
8	Müzik Ve Gösteri Sanatları	147015700	Piyano Eğitimi 6
9	Müzik Ve Gösteri Sanatları	147015800	Piyano Eğitimi 7
10	Müzik Ve Gösteri Sanatları	147015900	Piyano Eğitimi 8

Tablo 1. Hayat Boyu Öğrenme Müzik ve Gösteri Sanatları Kapsamında Yer Alan Piyano Kursu Programı Seviyeleri, URL4

"Müzik ve Gösteri Sanatları" alanı altında yer alan bu kurslar, bireyin müziksel becerilerini geliştirmeye yönelik kademeli ve modüler bir yapı sunmaktadır. Tabloda görüldüğü üzere, piyano eğitimi programları hem yüz yüze (Piyano Eğitimi 1-5) hem de uzaktan eğitim (eş zamanlı) biçiminde planlanmış; bu da güncel teknolojik gelişmelere uyum sağlandığını ve erişilebilirliğin artırılmaya çalışıldığını göstermektedir[3]. Yüz yüze kurslar 2016 yılında onaylanmış ve her biri 232 saatlik "Beceri Geliştirme" odaklı programlardır. Piyano Eğitimi Programının özellikle başlangıç seviyesi olarak düşünebileceğimiz "Piyano 1" incelendiğinde, programın amaçları ve

[3] Öte yandan, "Piyano Eğitimi Başlangıç Düzeyi 1 ve 2" başlıklı uzaktan eğitim kurslarının 2023 yılında onaylanmış olması, yaygın eğitim sisteminde dijitalleşme yönünde atılmış adımların güncelliğini ve sürdürülebilirliğe verilen önemi ortaya koymaktadır.

uygulanmasıyla ilgili olarak söz konusu eğitimin sadece teknik, teori ve piyano edebiyatına ait eserleri çalmaktan ibaret olmadığı, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim gibi ortak becerilerin yanı sıra, deşifre, yorumlama, sahne ve performans becerileri ve eğitmenin öğrenciyi teşvik edecek çoklu ve bütüncül uygulamalardan bahsedildiği görülmektedir. Yaygın eğitim kapsamında değerlendirilen "Özel Eğitim Kurumları" kategorisinde kabul gören piyano programının ise yaygın eğitimde belirtilen amaçlarla örtüşmediği görülmektedir. Hayat boyu öğrenme kategorisinde ele alınan piyano programının şartları incelendiğinde bire bir çalışma yerine bir sınıf sisteminin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

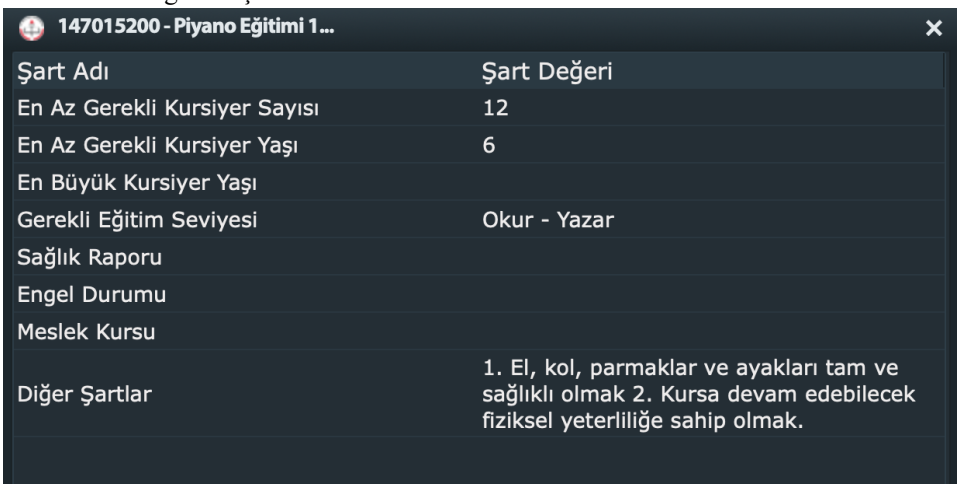

147015200 - Piyano Eğitimi 1...

Şart Adı	Şart Değeri
En Az Gerekli Kursiyer Sayısı	12
En Az Gerekli Kursiyer Yaşı	6
En Büyük Kursiyer Yaşı	
Gerekli Eğitim Seviyesi	Okur - Yazar
Sağlık Raporu	
Engel Durumu	
Meslek Kursu	
Diğer Şartlar	1. El, kol, parmaklar ve ayakları tam ve sağlıklı olmak 2. Kursa devam edebilecek fiziksel yeterliliğe sahip olmak.

Şekil 1: Kurs programı başvuru koşulları

Şekil 1'de de görüleceği üzere bir kurs programının açılabilmesi için gerekli olan en az sayıdaki kursiyer sayısı 6, en fazlasının ise 12 olarak belirtilmiş ve yaşa dair bir ibarenin yer almaması, her öğrencinin farklı niteliklere sahip olabileceği hususuna dayanarak bu şekilde bir eğitimin hangi koşullarda ve nasıl yapıldığı konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Bu araştırmanın problem durumu şu şekilde ele alınarak belirlenmiştir: Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), özel öğretim kurumları aracılığı ile piyano kursları düzenlemekte ve bu kursların standartlarını belirlemektedir. MEB'in Piyano Kursu Programı, en az 6 yaş ve üzeri bireylerin piyano eğitimi almasını hedefler ve kursun içeriği, piyano çalma teknikleri, nota bilgisi ile müzik teorisi gibi konuları kapsar. Yaygın ve amatör/özengen (Uçan, 1995:125) müzik eğitimi kapsamında sunulan piyano kursları, bireyin sanatsal gelişimine katkı sağlarken, MEB'in belirlediği standartlar doğrultusunda sürdürülebilir bir eğitim modeli sağlanabilir mi?

Amaç

Bu araştırmanın amacı "bütüncül eğitim yaklaşımının ilköğretim çağındaki çocukların piyano öğrenimi üzerindeki etkilerini incelemek ve bu yaklaşımın müziksel beceriler ile bilişsel, duygusal, psiko-motor ve sosyal gelişimlerine katkılarını yaygın eğitim bağlamında değerlendirmek" olarak açıklanabilir.

Hedef

Araştırmanın hedefi, ilköğretim çağı öğrencilerine yönelik piyano eğitiminde, bireyin yalnızca müziksel beceriler kazanması değil; aynı zamanda duygusal, bilişsel, psiko-motor ve sosyal gelişimini destekleyen, öz benlik ve kültürel değerleriyle bağ kurmasına olanak tanıyan bütüncül bir yaklaşımın geçerliliğini, kalıcılığını ve sürdürülebilirliğini ortaya koymaktır. Bu hedef, müzisyen yetiştirmeyi değil, müzik yoluyla estetik duyarlılığı gelişmiş, yaratıcı düşünceyi ifade edebilen ve sosyal uyum yetisi yüksek, bütünü gözeten, farkındalık sahibi, duyarlı, çözümleyici bireyler yetiştirmeyi esas alır.

Yöntem

Bu araştırmada, nitel veri toplama, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Bütüncül eğitim yaklaşımının ilkokul ve ortaokul düzeyindeki çocukların piyano öğrenimine etkisini incelemek amacıyla yürütülmüştür. Çalışmada, başlangıç seviyesinde piyano eğitiminin nasıl olması gerektiği ve sürdürülebilirliğin nasıl sağlanabileceğine dair, devlet sanatçısı, akademisyen, yaygın ve amatörlerle çalışan eğitim/ öğretim alanında aktif bulunan 10 uzman ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan

derinlemesine görüşme tekniğinin temel özellikleri, esneklik, derinlik ve doğallık olup, sorulara verilen cevaplara göre, farklı sorular türetilerek zengin veriler elde edilebilir (Yıldırım & Şimşek, 2016:164). Derinlemesine görüşmelerde uzmanların düşüncelerini, deneyimlerini ve duygularını ayrıntılı şekilde ifade etmelerine olanak sağlamak için açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Bu teknikle, araştırmacıya esnek bir çerçeve sunarak, katılımcıların verdiği yanıtlara göre yeni konuların keşfedilmesine ve derinlemesine bilgi edinilmesine imkân tanınmaktadır.

Bütüncül Eğitim Yaklaşımı

Bütüncül eğitim yaklaşımı, bireyi bir bütün olarak ele alır. Bilişsel, duyusal, duygusal, sosyal ve fiziksel olmak üzere, insanı oluşturan tüm unsurları kapsar. Bireyin bütünsel iyilik hali esasına dayanır. Bu yaklaşımda öğrenme deneyimi, sadece akademik ya da teorik bir alanda sınırlı kalmayıp; bireyin duygusal zekâsı, sosyal becerileri ve kişisel gelişimine de odaklanır. Her bireyin kalıtımsal, çevresel ya da mizaç gibi pek çok farklı sebepten dolayı birbirinden farklı ihtiyaçları ve özellikleri vardır Amerikalı eğitimci ve düşünür Nil Noddings (2005) eğitim felsefesini ele aldığı kitabında şöyle der: "Eğitim her öğrencinin kendine özgü ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına uygun hale getirilmeli, doğuştan gelen potansiyelleri ve yaratıcılıkları geliştirilmelidir." İşte tam da bu yüzden, söz konusu farklılıklardan ötürü kişiye özgü bir eğitim ve öğretimin yerinde olduğu düşünülür.

Eğitim ve öğretim sürecinde bilgiyi öğrenciye doğrudan sunmak yerine, öğrencinin öncelikle kendi kendine denemeler yapmasına fırsat vermek, farklı yolları keşfetmesini sağlamak, söz konusu potansiyelin uyanması ve yaratıcılığın gelişimini sağlayabilmektedir. Deneysel öğrenme olarak tanımlanan bu öğrenme şekli, bütüncül eğitim yaklaşımının başlıca yöntemlerinden birisi olarak kabul edilir. Sharp (2012), deneysel ve keşif odaklı öğrenmeyi, kişisel gelişime katkı sağlayan, kendini gerçekleştirmeyi vurgulayan hümanist bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır.

Bütüncül eğitim yaklaşımının diğer bir unsuru ise amaç ve anlamın daima ön planda tutulmasıdır. Bu sayede öğretmen, dolayısıyla öğrenci yüksek bir farkındalık geliştirebilir. Böylece salt bilgi, kalıplaşmış içerik ya da yöntemler yerine kişiye özgü yaratıcı çözümler geliştirilmiş olur. Anlam ve amacın ön planda tutulması dogmatik düşünce şeklinin önüne geçerek, kişiye özgü çözümler getirebildiği gibi, bu esnada yeni buluşların da ortaya çıkmasına vesile olabilir.

Bütüncül eğitim yaklaşımında öğretmen bilgiyi dikte eden bir öğreticiden çok, yol gösteren bir rehber niteliğine sahiptir. Öğretmen öncelikle kendi duygu, düşünce ve davranışlarının bütünlüğü üzerinde çalışır. Bilinçli, şefkatli, ilgili, sabırlı ve yaşam boyu öğrenen vasıfları ile farklılıkları kucaklar. Öğrencinin kendi güçlü yönlerini aynı zamanda sınırlılıklarını keşfetmesine destek olur. Bu yaklaşımda öğretmen bilgiyi doğrudan iletmek yerine, öğrenciyi kendi öğrenme yolculuğuna çıkarır.

Bütüncül eğitim yaklaşımı süreç odaklıdır. Öğrenmenin sürece dayalı bir deneyim olması ve kişinin yaşantısı içinde yer bulması önemlidir. Miseliunaite, Kliziene ve Cibulskas (2022) bu şekilde öğrenmenin daha geniş bir alana nüfuz ederek, sürdürülebilir ve kapsamlı bir hale geldiğini ifade etmektedir[4]. Bağ kuran, duygusal katılım ve iletişime değer veren bütüncül eğitim yaklaşımında, kişinin refahı ve iyi olma halinin öğrenme sürecini doğrudan etkileyen bir unsur olduğu kabul edilir.

Piyano Eğitiminde Başlangıç Seviyesinin Önemi

Bir çalgı çalmayı öğrenmenin temelleri başlangıç seviyesinde atılır. Temelin sağlamlığı sürdürülebilirliğin sağlanmasında, uzun vadede bilgi ve becerinin inşasında önemli rol oynar. Nasıl ki temeli sağlam olan tüm yapılar ağır yükleri taşıyabilir ve zorlu koşullarda ayakta durabilirse, aynı şekilde bir çalgı çalmayı öğrenme aşamasında başlangıçta inşa edilen temelin sağlamlığı, fiziksel, zihinsel, bilişsel, sosyal, duygusal olmak üzere insanı bütüncül olarak kapsayan tüm süreçlerin sürekli devinimini sağlayan en önemli unsurdur. Hallam'ın "The Power of Music (2010) eserinde sürdürülebilirliğin ve bütüncül kazanımların başlangıç aşamasından itibaren yer alması gerektiğine değinilmiştir. Notadan önce içsel işitmeye önem verilmesi, sesin niteliğine dair duyumsama çalışmalarının yapılması, müziksel ifadenin temelini oluşturarak, müziğin sadece bir notadan ibaret kalmayıp, içselleştirilebilmesini sağlayabilmektedir.

[4] Bu sistematik çalışma, bütüncül eğitim yaklaşım ile öğrenilen becerilerin birey ve topluluklara fayda sağlayacak şekilde uyarlanarak, sürdürülebilirliğin sağlanması ve küresel sorunların çözümünde oynadığı etkin rolü üzerine bir araştırmadır.

Doğru ya da yanlış düşüncesi olmaksızın şarkı söylemek, sesleri taklit etmek, bir melodiye el çırparak tempo tutmak, vurmalı ya da herhangi bir çalgı ile eşlik etmek, bir duyguyu ya da bir durumu sesle ve bedenle ifade etmeye çalışmak, okuma ve yazmayı öğrenmeden önce konuşmayı öğrenme sürecindeki gibi sessel ifadelere dair bir deneyim havuzu oluşturmaktadır. Bu süreç başlangıç sürecinin en önemli adımıdır. Sistematik ve bilişsel öğrenme sürecine girmeden önce deneysel ve keşfe dayalı deneyimler edinmek, sürdürülebilir eğitim ve öğretimin anahtarıdır.

Kuramsal çerçeveden bakıldığında Piaget'in yapılandırmacı yaklaşımında bilginin inşası sürecinin, daha önceki bilgi, birikim ve deneyimler tarafından yol aldığı görülür (Piaget, 1972:11). Bandura'nın sosyal öğrenme kuramında ise öğrencinin gelişimi taklit ve gözleme dayalıdır. Bu kurama göre, her türlü öğrenmede başlangıç aşamasının, sürecin ne şekilde ilerleyeceğine dair belirleyici bir önemi olduğu vurgulanır (Bandura, 1986).

Çalgı ile kurulan ilk temas ve bu sürece aracılık eden eğitmenin ya da öğretmenin tutumu öğrencinin duygu, düşünce ve davranışını etkileyerek yön vermektedir. Çocukluk evresindeki deneyimlerin çocuğun kendi ilgi ve yatkınlıklarını keşfederek geleceğini tayin ettiği bir süreç olduğu düşünüldüğünde, bu sürecin hassasiyeti ve bütünsel olarak ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda başlangıç aşamasında öğretmenin yapıcı, destekleyici bir tutum sergilemesi ve öğrencinin yapabileceğine dair bir kanıya varmasını sağlayabilmesi, bu yolda sağlıklı adımlarla ilerleyebilmenin ilk adımıdır (McPherson ve Renwick, 2001).

Tüm çalgı öğrenim süreçlerinde olduğu gibi piyano eğitimi de bireysel bir süreçtir. Parmak izi kadar eşsiz ve farklı bireylerin ihtiyaçlarına göre, bireyselleştirilmiş bir yaklaşımın benimsenmesi, kişiye özel bir eğitim imkânı sunulması, piyano eğitimi sürecinin faydalı, nitelikli ve verimli olmasını sağlamaktadır.

Teknik başlangıç aşamasında ele alınması gereken en önemli konulardan biridir. Tüm çalgılarda olduğu gibi piyano eğitiminin temelleri de sağlam bir tekniğe dayalıdır. Piyano eğitimine başlangıç aşamasında, teknik konusu acele etmeksizin, kulağa tanıdık gelen bir melodiyi çalma ya da çaldırma gayreti içinde olmadan, mümkün olduğunca geniş bir zamana yayarak ele alınmalıdır. Doğru tekniğin oluşabilmesi için oyun odaklı bir içerikle, öğrencinin anatomik durumuna göre, ihtiyacının belirlenerek ele alınması gereklidir. Bu durumun aksi söz konusu olduğunda, müziksel ifadenin estetikten yoksun olduğu, teknik sorunlardan ötürü ileri seviyelerde aşama kaydedilemediği sık rastlanan durumlar arasında görülmektedir. Bununla birlikte bozulmuş bir tekniğin düzeltilebilmesi için her adımın baştan ele alınması gerekliği, öğrenciyi psikolojik olarak olumsuz etkilemekte ve isteksizleşmesine neden olabilmektedir. Anatomik ve ergonomik olmayan bir teknikle ileri seviyelere geçilmesi durumunda ise geri dönüşü olmayan çeşitli sakatlanmaların olduğu durumlar görülmektedir. Uszler, Gordon ve Smith'in (2000) belirttiği üzere tekniğin ilk adımdan itibaren doğru uygulanması, geleceği belirleyen doğru alışkanlıkların kazanılmasında belirleyicidir.

Piyano Eğitiminde İlk Okul Ve Ortaokul Çağındaki Öğrencilerle Başlangıç Seviyesine Dair Uzman Görüşleri

Bu araştırma alanında uzman olarak kabul ettiğimiz yerli ve yabacı seçkin piyanist, devlet sanatçısı, akademisyen, piyano eğitmenlerden oluşan 10 kişi ile yarı yapılandırılmış sorularla derinlemesine görüşme şeklinde yürütülmüştür. Araştırma kapsamında şu sorulara yanıt aranmış ve uzman görüşleri bu bağlamda ele alınmıştır:

1. İlkokul ve ortaokul seviyesindeki çocuklar için piyano eğitimine başlangıç nasıl olmalıdır?
2. Başlangıç aşamasında hangi öğretim modelleri ve kaynaklar tercih edilmelidir?
3. Bireysel farklılıklar nasıl dikkate alınmalı ve öğrencilerin derse ilgiyle katılımları nasıl sağlanmalıdır?
4. Bütüncül eğitim yaklaşımı ile geleneksel yöntemler arasındaki farklar nelerdir?[5]
5. Piyano eğitiminde karşılaşılan zorluklar nelerdir?
6. Sürdürülebilir çözümler nasıl geliştirilebilir?

[5] Bu soruya yönelik yapılan değerlendirmelerde, uzmanların bütüncül eğitim kavramına ilişkin bilgi düzeylerinin farklılık gösterebileceği öngörülmüştür. Bu nedenle, bütüncül yaklaşımın geleneksel öğretimle kıyaslanabilmesi için öncelikle katılımcıların bu yaklaşıma dair farkındalık düzeyleri dikkate alınmıştır. Uzmanlara yöneltilen sorularda, bütüncül eğitimin temel ilkeleri hakkında açıklamalar yapılmış, gerektiğinde araştırmacı tarafından kavramsal çerçeveye dair bilgilendirme sağlanmıştır. Böylece, karşılaştırmalar daha sağlıklı bir zemine oturtulmuş; uzmanların kişisel deneyimleri ile teorik bilgi birikimleri arasındaki ilişki ortaya konulmuştur.

Uzmanlara yöneltilen sorulara verilen cevapların içerik analizine göre, çoğunluğun sorulara yönelik ortak görüşleri başlıklar halinde aşağıda belirtilmiştir.

Öğrenciyi Tanımak ve İhtiyacını Belirlemek

Uzmanların büyük çoğunluğu piyano eğitimine başlangıç aşamasında belirleyici koşulların yaş grubuna göre değiştiği görüşündedir. İlk okul veya ortaokul çağındaki öğrencilerin piyano çalmayı öğrenmeyi neden istedikleri konusunda pek çok farklı etmenin söz konusu olduğu, çocukların haz odaklı oluşu ve bu yaşta bilinçli tercihler yapamayacağından ötürü başlangıç aşamasında en önemli adımın çocuğun ilgisini çekebilmek olduğunu vurgulanmıştır. Uzman 5 görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir.

> "Piyano eğitimine yeni başlayan bir çocukla ilk dersimi üç bölümde yapılandırırım. Önce çocuğu tanımak, bu işteki ilgisi, alakası, motivasyonu nedir anlamak isterim. Ayrıca öğretmen olarak benim kendi motivasyonuma bakarım. Bu çocuğa ne verebilirim? Piyano ile neler yapabiliriz? Önce çalgıyı keşfederiz. Bunları anlamak için doğaçlamalar yaparız. Piyanonun tuşlarını saymak, pedallarla oynamak, yapılandırılmış değil de tamamen özgürce keşfe dayalı olmak. Doğaçlama kısmı ise eğer çocuk istemiyorsa asla zorlanmamalı bu olmayabilir de. Öğrenciyle aramızda bu birlikteliğimizde ne yaptığımız bu dersten sonra onun evde ne yapacağı ve bir sonraki derste benimle ne yapmak istediğini sorarım. Yakın gelecek için birlikte plan yapmak, öğrenciyle iş birliği yapmak öğrenciyi sürece katmak açısından faydalıdır. Bu şekilde tanışma dersim 3 bölüme ayrılır.
>
> 1. Bölüm öğrenciyi tanımak kadını içerisine girdiğim sosyal etkileşimdir
> 2. Bölüm çalgıyı özgürce keşfedip görsel işitsel açıdan incelemek ve özgürce doğaçlamalar yapmak
> 3. Bölüm son olarak birlikte anlaşmak ve onun da fikrini sorarak planlamalar yapmak."

Başlangıç aşamasında çocuğu tanımanın önemine değinen bir başka katılımcı öğrencilerin yapısal farklılıklarının aynı yaşta olsalar bile dramatik farklılıklar gözetebileceğini ifade etmiştir. Uzman 8'e göre sağlıklı bir program yapabilmek için eğitmenin öğrencisinin eğilimlerini, yatkınlıklarını ve sınırlılıklarını çok iyi gözlemlemesi gerektiği yönündedir:

> "Çocuğu gözlemlemelisin. Nerede zorlanıyor, neyi başarabiliyor, potansiyeli nedir, sınırlılıkları nelerdir, kimisi çok hırslı olabilir ama yine de sınırlılıkları vardır. Çok dikkatli olmalıyız ve onlara doğrudan söylemeden sınırlılıkları hakkında farkındalık kazanmalarını sağlamalıyız. Diğer taraftan hiç çalışmayan bir çocuk da inanılmaz bir açıklık ve ilhama sahip olabilirler ama onları da çalgının başına oturtmak pek çok açıdan zahmetli bir iş olabilir. Herkesle son derece kişisel, bireysel bir süreç söz konusudur."

Öğrencinin ihtiyacına göre öğrenmeyi kişiselleştirmek bütüncül eğitim yaklaşımının ilkeleri arasında yer alır. Tomlinson (2017) bu görüşü şu sözlerle desteklemektedir: "Bütünsel eğitim, öğrencilerdeki bireysel farklılıklarını tanır ve bunlara uyum sağlayarak kişiselleştirilmiş yollar sunar". Piyano eğitiminde ezbere dayalı bir yöntemle tek bir yolu ya da ekolü takip etmek, bir hekimin her hastaya alerji ya da sakıncalarına bakmaksızın aynı tedaviyi uygulaması durumuna benzetilebilir. Ya da bir terzinin herkese aynı beden ölçüsünde kıyafet dikmesi bu şekilde bir yaklaşıma örnek olarak gösterilebilir. Piyano çalmak fiziksel, zihinsel, duygusal süreçlerin tamamını içerir ve bu süreçler kişiden kişiye değişmektedir. Dolayısı ile başlangıç aşamasında amaç müfredattaki bilgiyi öğretmeye çalışmak yerine öğrenciyi tanımak, anlamak ve ihtiyacını yönelik veriler elde etmek olmalıdır.

Ailenin Önemi

Sürdürülebilirliğin sağlanması konusunda öğrenci odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi kadar mühim olan ve görüşülen tüm uzmanlar tarafından en çok değinilen diğer konu ise ailenin önemi olmuştur. Aile ortamının ilk okul çağındaki bir çocuğun bu uğraşı sürdürebilmesinde belirleyici bir rolü olduğu ifade edilmiştir. Bu belirleyici

rol, ailenin kültürel niteliği, çocukla olan paylaşımları, söylemleri, çocuğun yaşı itibariyle tek başına yapmasının beklenmediği durumlarda katkısı ve yönlendirmesi şeklindedir. Örneğin çocuğun sağlıklı bir çalışma alışkanlığı kazanmasında, zamanlama, hatırlatma, çevre düzenlemesi gibi ailenin sağlayabileceği katkılar en az eğitmen kadar önemli bir rolü olduğu ifade edilmektedir. Diğer tarafından kültürel açıdan ailenin rutin yaşantısı içinde müziğe verdiği değer, konserlere gitmek, müzik dinlemek, ne tür müzik dinlendiği, ailenin çalgı eğitimine verdiği önem ve hangi açıdan yaklaştığı yine sürdürülebilirlik açısından belirleyici olduğu kanısına varılmaktadır.

Uzman 2, ailenin işlevini ve önemini baş koşul olarak değerlendirmektedir. Piyano çalmanın öz kültürün bir parçası olmayışı sebebiyle bu eğitimin gerektirdiklerine ve sürece dair doğru bilgiye sahip olmamalarını bir dezavantaj olarak görmektedir. Bununla birlikte küçük bir çocuğun kendi hocasını seçemeyeceğinden ötürü ailenin öğretmenin tarzına, tavrına bakması gerektiğini vurgulamaktadır. Temelin sağlamlığının çok önemli olduğu ve yanlış başlangıçlardan ötürü bozulmuş öğrencilerin olmasının sebebinin ailenin yanlış seçimler yapmasına bağlamaktadır. Ailenin bu süreçte çocuktan neyi bekleyip neyi beklememesi gerektiği ve ailenin çocuğu ne şekilde yönlendirmesi gerektiği konusunda Uzman 2 görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

> "Aile ortamı önemlidir. Piyano çalmak için ailenin ilkin buna dair bir tat alması gerekir. Keşfedilen bir tat ihtiyaç haline dönüşürse bu tekrar tekrar deneyimlenmek istenir. Bu tadı henüz almamış bir çocuğun gidip kendiliğinden çalışması beklenemez. Eğer piyano çalmak benim seçimime bırakılmış olsaydı ben belki bugün bir piyanist değil, futbolcu olurdum. Hangi çocuk sabah saat 8'den öğlen 1'e kadar tek başına piyano çalışmak ister? Aile ortamı bu işe müsait değilse, dünya ortamı bu iş için daha zorlayıcı bir hale geliyor."

Uzman 4 ve uzman 9 ailelerin çocukların piyano çalmayı öğrenme sürecinde çok önemli bir yeri olduğu görüşüne dayanarak, çocukla eğitime başlamadan önce ailenin bu konuda eğitilmesi gerektiğini savunmaktadır. Aileye kimi zaman bilmeden, istemeden yapılabilecek hatalara karşı ne şekilde önlem alınması gerektiğinin izah edilmesi ve tek başına çocuğu derse getirip götürmenin başlangıç sürecinde ilerlemek için yeterli olmadığı konusunun açıklanması gerektiğini ifade etmiştir. Bütüncül eğitim yaklaşımında ailenin rolü ve katılımı önemli bir yer tutmaktadır. Ebeveynlerle sağlanan iş birliği, öğrencinin eğitim ve öğretim süreci boyunca iş birliğine dayalı ortak çalışmalar nezdinde oldukça etkili bir rol üstlendiği görülmektedir. Epstien (2018) "Okul, Aile ve Toplum İş Birliği" eserinde ailenin önemini şu sözlerle vurgular: "Aile katılımı, çocukların akademik başarısını ve duygusal refahını desteklemede esastır." Epstien'ın ve uzmanların görüşlerine dayanarak, eğitmenin yaklaşımı ile ailenin katkısının tıpkı bir bisikletin ön ve arka tekerleği gibi çocuğun dengede durmasını sağlayan en temel iki unsur olduğu görülmektedir.

Oyun Temelli ve İletişimsel Yaklaşım

İlk okul çağındaki bir çocuk için piyano çalmayı öğrenme süreci, disiplin, tekrar, sürekli egzersiz gerektiren ve hiçbir zaman sonu gelmeyen meşakkatli bir zahmet ihtiva ediyor olabilir. Ancak sonuç beklentisi içinde olmaksızın, tıpkı yürümeyi ve konuşmayı öğrenir gibi, doğruya ve yanlışa odaklanmadan, hatayı hata olarak algılamak yerine, bir keşif olarak görüp, süreçten zevk alınabilecek deneyimlere dönüştürmek mümkün kılınabilir. Bu konu üzerine katılımcıların çoğunluğunun didaktik bir yaklaşımdan çok çocuğun ilgisini çekecek, çocukla güçlü bir bağ kurmaya yönelik bir yaklaşım, hatta arayış içinde oldukları görülmektedir. Çocuğun güdülenmesini sağlamanın başlangıç aşamasında bir gereklilik olduğu görüşüne dayanarak, çoğu katılımcının dersi eğlenceli ve ilgi çekici kılmak adına, mizahı kullandığı, esprili bir dille anlatımlar yaptığı anlaşılmaktadır. Çocuğunun öğrendiğinin farkına varmaksızın öğrenme durumunun başlangıç aşamasında, küçük yaştaki çocuklar için en idealinin olduğunu savunan emekli akademisyen iki piyanist, Uzman 4 ve Uzman 9, kendi çocukluklarında konservatuvardaki ortak hocaları ile anılarını şöyle ifade ettiler:

> "Her dersi iple çeker, derse koşa koşa giderdik. Dansla ve çeşitli hareketlerle ritimler çalışır ve bunları şarkı halinde söylerdik. Şarkısını söyleyerek artık kendi kendine söylemeye başladığımız parçayı, hocamız piyanoda çalar bu sefer bize notaları ile söyletirdi. Notaların değerlerini topu yere vurarak, hoplayıp, zıplayarak çeşitli oyunlarla bize anlatıyordu. Notaları, saymayı müziğin temellerini öğrendiğimin farkına varmadan kendiliğinden öğrendim."

Bu ifadeden, oyun temelli bir öğrenme yönteminin üzerinden ne kadar uzun bir zaman geçmiş olsa da içselleştirilmiş ve kendiliğinden doğal olarak edinilmiş olduğu görülmektedir. Edinimsel veya doğal öğrenme (implicit learning) olarak tanımlanan bu öğrenme türü bireyin farkında olmadan, öğrenmesi gereken konu ya da davranış için bilinçli bir çaba göstermeden deneyimlenen bir öğrenme sürecidir (Reber, 1993).

Bu tür bir öğrenme deneyimi, bir bebeğin farkında olmadan, konuşmayı ve yürümeyi öğrenmesine benzetilebilir. Oyun temelli yaklaşımda doğru ve yanlış yerine haz duygusu hakimdir. Ayrıca deneyimlenen durum hiçbir zaman yanlış ya da hata olarak nitelendirilmez. Böylece kişi kendini yetersiz hissetmeden, oyun yolu ile pek çok deneyim kazanarak öğrenebilir.

Nota Yerine Sessel İfadeye Odaklanmak

Uzmanlar çoğunlukla başlangıç aşamasında notaları öğretmeye başlamanın ve öğrenciye nota çaldırmanın doğru bir yöntem olmadığı görüşünü savundular. Uzmanların açıklamalarına göre; notaları başlangıç seviyesinin ilk adımı olarak ele almak yerine, öncelikle seslere, melodileri şarkı biçiminde söyleme ve klavyede çalarak taklit edebilmek üzerine yoğunlaşmanın öğrenciyi olumlu yönde güdülediği görülmektedir. Uzman 7 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

> "Başlangıçta yeni başlayanların notayla araları hiç olmuyor. Onlara nota üzerinden piyano çaldırmayı öğretmek kadar zor bir süreç olamaz. Nota öncelikli bir zorlamaya sokmaya gerek yok. Onlara daha çok odyovizüel yani görsel, işitsel ve jestsel yani harekete bağlı alışkanlıklar kazandırmak üzere dersi oluşturmak gerekiyor."

Duyuların bir arada harekete geçtiği, öğrencinin gördüğünü, duyduğunu birleştirip, bedenini de katarak müziksel olarak ifade etmesi, anlam bütünlüğünü sağlayarak öğrenmeyi içselleştirebilir. İçselleşmiş bir öğrenmede tarif ve talimatlar gibi dıştan gelen şekilsel bir anlatımı uygulamaya çalışmak yerine, içten gelen, duygu ve düşünceye dayanan anlamlı bir ifade söz konusudur.

İlk okul çağındaki öğrenciler okuma ve yazma sürecinin başlangıcındadır. Bununla birlikte sistematik ve bilinçli öğrenme deneyimine de yeterince sahip değildirler. Dolayısıyla ilk okul öğrencilerinin nota okumaya çalışarak piyano çalmayı öğrenmeleri, başlangıç aşaması için zorlayıcı olduğu ifade edilmektedir. Bu konuyla ilgili Uzman 4 görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

> "Müzik sestir, notalar sonra gelmiştir. Notalardan önce içsel işitme yani müziği iç kulakta duyma deneyimi edinmek gereklidir. Bunun için de başlangıç aşamasında ilk okul çağındaki bir çocukla öncelikle taklit yoluyla duyduğu sesleri kendi sesi ve piyanoda ifade etme çalışmaları yaparız. Cisimlerin, duyguların ve düşüncelerin sessel ifadelerine odaklanırız."

Ergonomik Teknik

Başlangıç aşamasında nota ile piyano çalmayı öğretmeye çalışmak yerine, pek çok katılımcının doğru oturuş ve pozisyonda elin duruşuna odaklandığı görülmektedir. Elin duruşu hakkında farklı tabirlerle de olsa hep aynı biçimin tarif edildiği şekil 2'de görülebilir.

Şekil 2: El tutuşu için çalışma örneği (Foto: Ani Arsu)

Tüm katılımcılar başlangıç aşamasında doğru teknik kazanımının çok mühim olduğu ve her şeyin bu temel üzerine inşa edildiği hususunda fikir birliği içinde olmuştur. Bu konunun üzerinde hassasiyetle çalışılması gereken bir alan olduğu aksi taktirde sonradan düzeltilmesi çok zor olan sonuçlarla karşılaştıklarını belirtmektedirler. Bu hususta Uzman 9 görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir.

> "Başlangıç aşamasında aceleyle özellikle de velileri tatmin etmek için ticari kaygılarla çocuklara bir an önce parça çaldırılıyor. Çocuk bir kere alıştı mı bir daha dönüp de doğru teknikle çalmak için emek vermek istemiyor. Zaten çalabiliyorum diyor ve dahası iyi çaldığını düşünüyor. Hiç bilmeyen bir çocukla çalışmak daha verimli. Yanlışı düzeltmek hem öğretmen hem de çocuk için daha zor."

Elin duruşu ve klavyeye nasıl temas etmesi gerektiği ile ilgili görüşlerin ortak olmasına karşın, doğru tekniğin öğrencilere nasıl tarif edilmesi gerektiği üzerin çeşitli fikirler öne sürülmüştür. Uzman 2 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

> "Elin pozisyonu sanki içinde bir top varmış gibi olmalı. Sırttan gelen güç, omuzdan geçerek, kolda ve bilekte kesilmeden parmak ucuna ulaşmalıdır. Fakat bilek yapıştığı anda bu güç aktarılamıyor. Mimaride en sağlam binaların kubbe şekilden oldukları görülür. Ellerin de piyano üzerinde kubbe şeklinde olması gerekiyor. Her yaştaki kişi için elin şekline dair en iyi referans kendi diz kapağıdır. Doğru el şekli için diz kapağını avucunun içine alıp doğru şekli her zaman bulabilir."

Uzmanların doğru el duruşu için verdikleri çeşitli örneklere bakıldığında, her öğrencinin kendi ihtiyacına göre değişken olan unsurların gözetilerek, en rahat biçimde olması için gayret edildiği görülmektedir. Uzman 5 teknik çalışma esnasında ergonomik rahatlığın önemini şu şekilde vurgulamaktadır.

> "Ergonomik rahatlık tekniğin temeli olmalıdır. Isınma aşaması sadece bir el duruşu için bile olsa önemli olup, çocuğun kasılma, sıkma gibi halleri yaşamadığından emin olunmalıdır."

Doğru el şeklinin klavye üzerindeki ilk pozisyonuna dair uzmanların bir kısmı orta do ile başlarken, çoğunluk orta do pozisyonunun ergonomik olmadığını görüşünü savunmuştur. Piyanoda doğru pozisyonun "Mi, Fa Diyez, Sol Diyez, La Diyez ve Si Diyez" olduğu ifade edilmiştir. Siyah tuşların bu şekilde uzun parmakları karışlayabileceği bir şekilde durması başlangıç seviyesindeki bir çocuk için çok daha rahat olduğu ileri sürülmektedir (Uzman 1, 2, 3, 5, 7, 8). Altı uzmanın önerdiği bu pozisyon şekil 3'te görülebilir.

Şekil 3: Piyanoda ilk pozisyon (Foto: Ani Arsu)

Belirli Bir Piyano Metodu Yerine Çeşitli Materyaller Sunmak

Doğru duruşun kazandırılması ve piyanoda doğru pozisyonun belirlenmesi aşamasından sonra çoğu katılımcının bir metot kitabına başlamadığı görülmektedir. Tam da bu noktada kişiden kişiye değişen anatomik, fiziksel yapı gibi farklılıklara bakılarak çocuğun ihtiyacına göre, çalabileceği 5 parmak pozisyonunda ritmik, melodik kalıp çalışmalarına geçilmesi gerektiği görüşü savunulur. Çocuğun ihtiyacına göre eğitmen tarafından belirlenen bu minik egzersizlerin sadece doğru tekniği oturtmak amacıyla değil, doğru ifadenin ön planda tutularak çalışılması gerektiği belirtilmektedir. Uzman 7 bu hususta görüşlerini şu şekilde belirtmektedir:

> "İlkin notalı yahut resimli metot kitaplarına göre değil, öğrencinin el yapısına göre göstererek, taklit yolu ile sadece iki parmakla çalınan ritmik kalıplar gösteririm. Ritim çok önemlidir. Çocuk o ritmi yaparken ona ait olan ifadesel jestleri gösteririm. Ritim, jestler, ses tekrarı oyunlarını piyano dışında bedeni ile uygulaması hareketi kavrayışını sağlar. Örneğin legatoyu yürüyerek, staccatoyu zıplayarak."

Doğru yaklaşım, yöntem ve metotların ne şekilde geliştirilebileceğine dair çeşitli fikir ve görüşe rastlanmıştır. Ancak tüm bu çeşitliliğin buluştu ortak payda öğrenci odaklı oluşu ve müziksel ifadenin ön plana alınarak tasarlandığı görülmektedir. Notaları alışılagelmiş bir uygulamayla ele alınmasından ziyade, öğrencinin seslerin arasındaki ilişkiyi anlamasına yönelik grafik notasyon gibi alternatif yöntemlerin uygulanabileceği vurgulanmıştır. Aynı şekilde ritim çalışmalarının da çizgilerden oluşan ritmik bir notasyon ile çok daha kolay kavranabileceği ifade edilmiştir.

Egzersizlerin ton değiştirerek (transpoze) çalışılması öğrencinin eline oturan ve artık düşünmeden çalabileceği, sadece ifadeye odaklanabileceği bir özgürlük imkânı verdiği görüşüne rastlanmaktadır.

Beyer, Hanon, Czerny gibi geleneksel piyano metotlarının başlangıç aşaması için doğru tercih olmadığı konusunda ortak görüşlere rastlanmıştır. Beyer'de yer alan bazı parçaların örneğin polifoni, kanon gibi konuların kavranmasında önemli olduğu belirtilirken (Uzman 7, 2) sol elin geç geldiği ve Fa anahtarının Sol anahtarıyla senkronize başlamadığı ifade edilmektedir (Katılımcı 4, 5, 6, 7, 9). Metot kitabı konusunda başlangıç aşamasında pek çok alternatif kitabın mevcut olduğu ancak ne olursa olsun tek bir metoda bağlı kalmanın öğrenci açısından kısıtlayıcı ve sınırlayıcı olduğu ifade edilmiştir. En iyi metotlardan birinin öğrenci en başından itibaren kavrayan ve yarım adımlar şeklinde ilerleyen Bela Bartok'un Microcosmos serisi olduğu ifade edilmiştir (Uzman 1, 2, 3, 7). Uzman 2'nin Bela Bartok Microcosmos serisi ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

> "Bela Bartok Microcosmos serisi başlangıç için çok değerlidir. Çünkü ilerleme şekli bir basamak değil, yarım basamak olarak iyice sindirerek gidiyor. Klasiğin ötesinde modal ve modern

> armonileri, kontrpuanı, hepsini bize veriyor. Pedal teknikleri Microcosmos'ta öğrenilebilir. Yarım pedal kavramı örneğin; sağ pedala yarısına kadar basarsın kavrama yerini bulduğunda ses başka türlü uzamaya başlar. Bu bir eko, bir aksi sedadır."

Başlangıç aşamasında bir diğer önemli olan hususlardan biri ise piyanoda pedal konusudur. Pedalların kullanımının başlangıç aşamasında verilmemesinin fiziksel bir alışkanlık olarak kazanılmamış olmasından ötürü sonradan çok daha zor öğrenildiği ifade edilmiştir (Uzman 2, 6, 7). Uygun müfredatın ne olduğu konusunda Uzman 3 görüşlerini şu şekilde bildirmiştir:

> "Müfredat çocuğun amacına göre çocuğun ihtiyacına göre belirlenmelidir. Bir hedef varsa, buna yönelik planlı bir çalışma tabi ki iyidir. Ancak, sadece bir hedef doğrultusunda çalışıldığında etrafta, arka planda olup biten şeyler gözden kaçabilir. Balık vermek yerine, balık tutmasını öğretmek gerekir. Bunu yapabilmek için direktif vermekten öte öğrencinin kendini keşfetmesi, kendi kendini değerlendirebilmesi sağlanmalıdır."

Bulgular

Yapılan uzman görüşmelerinde ortaya çıkan bulgular doğrultusunda belirtilen ortak görüşler beş maddeler halinde sıralanmıştır.

1. Sağlıklı Bir Başlangıç
   Bir çalgıyı öğrenme aşamasının en önemli basamağının başlangıç evresi olduğu konusunda ortak görüşlere rastlandı. Teknik, oturuş, pozisyon konularını sabır ve özenle aceleye getirmeden ve öğrenciye bir parça çaldırma hedefine kilitlenmeden ele almak gerektiği, fiziksel anatomik bedensel farkındalığa önem vererek bir başlangıç yapmanın önemli olduğu görüşleri hâkim oldu.
2. Öğrencinin Hazır Bulunuşluluğu
   Uzmanların kendi deneyimlerinden yola çıkarak belirttikleri pek çok örnekte, öğrencinin istekle katılım durumunun çalışmanın verimliliğinin baş koşul olduğu görüşü oldu. Öğrencinin hazır bulunuşluluğunun ise öğrencinin fiziksel, zihinsel ve duygusal olmak üzere bütünsel bir iyilik haline bağlı olduğu çoğunlukla ifade edildi.
3. Doğru yaklaşım, model geliştirmek
   Geleneksel yöntemin katıldığına dair sürdürülebilirliğinin olmadığı, çalgı çalmayı öğrenirken bütünsel düşünememenin hem fiziksel sakatlanmalara hem de müziksel ifadenin noksanlığına sebep olduğu gerek uzmanların bizzat kendi tecrübeleri gerekse tanık oldukları pek çok vaka üzerinden değerlendirildi. Eğitim sürecinde teknolojiden faydalanılması gerektiği, özellikle kaydederek çalışma yönteminin geliştiriciliği, öğrencinin farkındalıklı bir çalışma biçimi edinmesini sağlaması yönüyle faydalı görüldü. Kullanılan metot kitaplarının çeşitlendirilmesi gerektiği, yazarak ve yaratarak öğrenmenin kalıcılığını sağladığı, etnik motiflerin yer aldığı majör ve minör dizilerin olduğu kadar modal dizilerin de başlangıç aşamasında öğrencinin müzikal algısını geliştirmesi ve geniş bir kültürel çerçeveye sahip olabilmesi açısından yer verilmesi gerektiği kanaatine varıldı. Özellikle başlangıç aşamasında eğitmenin farklı metotlardan faydalandığı gibi öğrencinin ihtiyacını görerek öğrenciyle birlikte söz konusu öğrenciye göre metotlar yazmanın Tek bir metoda bağlı kalmaktan çok daha faydalı olduğu görüşü ileri sürüldü. Tonal ve modal çalışma stratejisine uygun bir örnek olarak Bela Bartok'un Microcosmos serisinin başlangıç seviyesi için uzun vadede faydalarına değinildi.
4. Öğrencinin İhtiyacını Gözetmek
   Ders esnasında öğretmenin hedefler doğrultusunda olduğu kadar, öğrencinin ihtiyacını gözeterek ilerlemesi, öğrencinin hazır bulunuşluluğunu dikkate alması gerektiği ve özellikle başlangıç aşamasında öğretmenin öğreten rolünden çok iyi bir gözlemci olarak öğrenciye rehberlik edebilmesinin önemi vurgulandı. Öğretmenin ders esnasında sadece hedefe kilitlenmek yerine öğrenciyi iyi bir şekilde gözlemlemesi, ders esnasında öğrencinin kendini yetersiz hissetmeden verilen bilgiyi ne kadar alabildiğine ve bu bilgiyi alırken ne kadar zorlandığını gözetmesi, öğrencinin kendini ifade edebilmeyi sağlaması gerektiğinin üzerinde duruldu. Yeni bilginin ya da becerilerin edinilme sürecinde öğrencinin kendi fikrinin ve kendi yaratıcılığının da ortaya konmasını sağlamanın, zorlanmanın üstesinden gelinebilecek ve öğrenme isteğini yüksek tutabilecek bir yöntem olarak kullanılması gerektiği belirtildi. Her dersin sonunda öğrencinin yapabildiği hissiyle ayrılmasını sağlamanın gerekliliği başlangıç

aşamasında sürdürülebilirlik açısından son derece önemli olduğu görüşü hâkim oldu. Başlangıç aşamasında ailenin de sürece bilinçli bir şekilde dahil edilmesi öğrenciyi destekleyen önemli yöntemlerden biri olduğu vurgulandı. Başlangıç aşamasında öğrencinin birebir çalışmalarını ek olarak zaman zaman diğer öğrencilerle bir araya gelmesinin teşvik edilmesi ile akran öğrenmesinin sürece dahil edilmesinin pek çok faydası olduğu ifade edildi. Başlangıç aşamasının son evrelerine doğru öğrencinin hazır bulunuşluluğu gözetilerek topluca yapılan ev konserleri, resitalleri aktif katılımcı ve pasif dinleyici olarak katılımının teşvik edilmesi gerektiği vurgulandı.

5. Öğrenciye sunulan materyaller
   Öğrencinin müzikal ve kültürel evrenini genişletecek müzisyen, besteci, icracılarla, kitaplar, videolar, ustalık sınıfları aracılığı ile tanışmasını sağlamanın öğrencinin bu uğraşla kurduğu bağı güçlendirdiği ve ufkunu açtığı belirtilmiştir. Görsel ve işitsel kaynaklar sunarak keşifler yapması, öğrencinin beğeni geliştirmesini sağladığı ortaya konmuştur. Sadece çalgı eğitiminin gerekliliklerinden oluşan sıkı bir program yerine, esnek, çeşitliliğe olanak sağlayan ve kurallara tabi olmak yerine özgür ve özgün denemelere açık olmak yaratıcılığın gelişmesine ve buna bağlı olarak öğrencini artırdığı ileri sürülmektedir.

Uzmanlara sorulan sorulara göre elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

a) Başlangıç aşamasında öğrenciyi tanımak ve her öğrencinin ihtiyacına göre bir program sunmak,
b) Sürdürülebilirliğin sağlanmasında ailenin ve çevresel koşulların önemi, eğitmenin/öğreticinin iyi bir rehber olabilmesi ve küçük yaştaki öğrenciyi güdüleyebilme niyetinin var olması,
c) Oyun temelli öğrenmenin önemi, didaktik yerine iletişimsel pedagojinin (Almqvist & Werner, 2023) tercih edilmesi,
d) Başlangıç aşamasında nota okumanın değil, sesi işitebilmenin öncelikli olduğu,
e) Tekniğin başlangıç aşamasındaki önemi ve alışılagelmiş olandan ziyade anatomik ve ergonomik bir yaklaşımın başlangıç için tercih edilmesi gerektiği,
f) Başlangıçta tek bir metot kitabına bağlı kalmak yerine, öğrencinin ihtiyacına göre çeşitli materyaller sunarak ilerlemenin önemi,
g) İyi bir tekniğin hızlı ve hatasız çalmaktan ziyade anlamı olan bir ifadeye sahip olabilmek adına başlangıç aşamasında doğru alışkanlıkların elde edilmesi gerektiği olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Yaygın eğitim ve öğretim alanında özel eğitim kurumları aracılığı ile kabul edilmiş olan piyano kursu programının, ilk okul çağında başlangıç seviyesindeki öğrenciler için, yaygın eğitim ilkelerinin benimsediği doğrultuda bütüncül olmaktan ziyade didaktik bir yaklaşım izlediği görülmektedir. Geleneksel metotlara dayalı ve müziksel ifade yerine tekniği geliştirmeye odaklanan bir içeriğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu programda sesleri tanımak, ince motor çalışmaları yapmak gibi temel oluşturacak hazırlık aşaması bulunmamaktadır. Öğrencinin yaratıcılığını ortaya koyabileceği ve kendini ifade edebileceği unsurlardan yoksundur. Diğer yandan uzmanların görüşlerine dayalı içerik analizinde, esnek ve deneyim temelli, bütüncül bir eğitim yaklaşımı arayışından söz edilmektedir.

Araştırmanın temel bulgularına göre, piyano eğitimine sağlıklı bir başlangıç, öğrencinin bireysel özelliklerinin dikkate alınması, anatomik yapısına uygun teknik çalışmalarla desteklenmesi ve öğrencinin sürece aktif katılımının sağlanması ile mümkün olmaktadır. Bu bağlamda, öğrenciyi tanımanın ve onun hazır bulunuşluk düzeyini gözetmenin önemi vurgulanmıştır. Eğitmenin rehberlik rolünü üstlenmesi, öğrenciyi gözlemleyerek yönlendirmesi, yaratıcı ve anlamlı bir öğrenme ortamı oluşturması, öğrenmenin sürdürülebilirliğini sağlayan unsurlar arasında yer almaktadır.

Öğretim materyallerinin çeşitlendirilmesi, tek bir metot yerine öğrencinin ihtiyaçlarına göre belirlenen çeşitli kaynakların kullanılması gerektiği görüşü yaygın olarak benimsenmiştir. Ayrıca, ses temelli bir yaklaşımla nota öğretimine geçmeden önce içsel işitme, taklit ve ifade çalışmaları yapılmasının öğrencinin müziksel gelişimi açısından daha etkili olduğu belirtilmiştir. Bu süreçte oyun temelli ve iletişimsel yaklaşımlar, öğrencinin güdülenmesini ve öğrenmeden keyif almasını sağladığı için özellikle küçük yaş gruplarında tercih edilmesi gereken yöntemler arasında sayılmıştır.

Sonuç olarak, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yaygın eğitim kapsamında sunulan piyano kursu programları, bütüncül bir eğitim anlayışını tam anlamıyla yansıtmamaktadır. Öğrencilerin bireysel farklılıklarına duyarlı, sürdürülebilirliği esas alan ve yaratıcılığı teşvik eden bir piyano eğitimi modeli için programların yeniden

yapılandırılması gerekmektedir. Sürdürülebilir piyano eğitimi, başlangıç aşamasında bütünsel bir yaklaşımla oluşturulacak sağlam bir temel ile mümkün olmakla birlikte, estetik duyarlılık ve öğrenme sevgisinin de yaşam boyu bireye eşlik etmesini de sağlayacaktır.

.

Kaynaklar

Almqvist, C. F., & Werner, A. (2023). Maintaining and challenging conservative teaching and learning culture in conservatories: The need for holistic pedagogy in educational fields of tension. Research Studies in Music Education, 46(2), 257-270. https://doi.org/10.1177/1321103X231187766 (Original work published 2024)

Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Prentice- Hall.

Epstein, J. L. (2018). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools (2nd ed.). Routledge.

Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. International Journal of Music Education, 28(3), 269-289.

Lehmann, A. C., Sloboda, J. A., & Woody, R. H. (2007). Psychology for musicians: Understanding and acquiring the skills (p. 11). Oxford University Press.

McPherson, G. E., & Renwick, J. M. (2001). A longitudinal study of self-regulation in children's musical practice. Music Education Research, 3(2), 169–186.https://doi.org/10.1080/14613800120089232

Miseliunaite, B., Kliziene, I., & Cibulskas, G. (2022). Can Holistic Education Solve the World's Problems: A Systematic Literature Review. Sustainability, 14(15), 9737.

Noddings, N. (2005). Identifying and responding to needs in education. Cambridge Journal of Education, 35 (2), 147-159.

Piaget, J. (1972). The psychology of the child (B. Gabain, Trans.). Basic Books. (Original work published 1966)

Reber, A. S. (1993). Implicit learning and tacit knowledge: An essay on the cognitive unconscious. Oxford University Press.

Sharp, A. (2012). Humanistic approaches to learning. In N. M. Seel (Ed.), Encyclopedia of the Sciences of Learning (pp. 530-533). Springer.

Tomlinson, C. A. (2017). How to differentiate instruction in academically diverse öze

Uçan, A. (1995). Türkiye'de güzel sanatlar fakültelerinin yeniden planlanması ve eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi. Anadolu Üniversitesi.

https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1037/109422.pdf?isAllowed=y&sequence=1

Uszler, M., Gordon, S., & Smith, S. M. (2000). The well-tempered keyboard teacher (2nd ed.). Schirmer Books.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (10. baskı). Seçkin Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

URL 1. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/05/20100521-4.htm Erişim Tarihi: 30.04.2025

URL2. https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_07/25034825_086.pdf Erişim Tarihi: 30.04.2025

URL3. https://e-yaygin.meb.gov.tr/download.ashx?fileID=1045 Erişim Tarihi: 30.04.2025

URL4. https://e-yaygin.meb.gov.tr/pagePrograms.aspx 10.04.2025 30.04.2025 Erişim Tarihi: 30.04.2025.

PIANO EDUCATION WITH A HOLISTIC EDUCATION APPROACH; CONTENT ANALYSIS BASED ON EXPERT OPINIONS ON THE BEGINNER LEVEL

Ani SAZAK ARSU, Nilgün DOĞRUSÖZ DİŞİAÇIK, Mehmet Ali ÖZDEMİR

ABSTRACT

This research was carried out in the field of non-formal and amateur education and training in order to examine the effects of the holistic education approach on the introductory period of piano education of elementary and middle school age students. The problem of this research is the content of the piano course program in private educational institutions within the scope of non-formal education, its suitability for individual differences and the question of how it supports lifelong learning. In this context, in-depth interviews were conducted with 10 pianists who are experts in their fields, state artists and academicians. Using a semi-structured question technique based on the qualitative research method, open-ended questions were directed to the experts and content analysis was conducted. As a result, the findings suggest that the beginning level of piano education should be approached through a holistic education perspective, and rather than adhering to a fixed program. A creative and flexible understanding should be adopted according to the student's physical, mental, social, and emotional processes. In the content analysis based on the expert opinions, it has been found that family support, variety of resources adapted to individual needs, anatomically and ergonomically customized technique, emphasis on being able to hear the music internally before starting to read, inclusion of the student's own preferences and creativity in the process, and a bond based on effective communication with the student are decisive in the formation of a healthy education and training process based on sustainable and solid foundations.

Keywords: Holistic Education Approach, Piano Education, Content Analysis